

MARIO
VARGAS
LLOSA

EROUL DISCRET

Traducere din spaniolă și note de
MARIN MĂLAICU-HONDRARI

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

În memoria prietenului meu
Javier Silva Ruete

*Cea mai frumoasă obligație a noastră e să ne imaginăm
un labirint și un fir călăuzitor.*

Jorge Luis Borges, *Firul poveștii*

I

În dimineața aceea, Felícito Yanaqué, șeful firmei Transportes Narihualá, ieși din casă, ca în fiecare zi de luni până sâmbătă, la șapte și jumătate fix, după ce făcuse o jumătate de oră de Qigong și apoi un duș rece și își pregătise micul dejun obișnuit: cafea cu lapte de capră, pâine prăjită cu unt și cu câteva picături de miere. Locuia în centrul orașului Piura, iar pe strada Arequipa începuse deja forfota matinală, trotuarele înalte erau pline de oameni care plecau la serviciu, la piață sau care-și duceau copiii la școală. Câteva femei mai bisericose mergeau la catedrală, pentru slujba de la opt. Vândătorii ambulanți, strigând din toți bojocii, îmbiau cu bezele, acadele, plăcinte și toate dulciurile posibile, în vreme ce la colț, sub streășina casei coloniale, se instalase deja orbul Lucindo, ținând la picioare cutia pentru pomană. Totul la fel în toate zilele, dintotdeauna.

Cu o excepție. În dimineața aceea, cineva lipise pe vechea ușă de lemn, cu ținte de fier, a casei sale, lângă inelul de bronz, un plic albastru pe care se putea citi, scris cu majuscule, numele proprietarului: „DON FELÍCITO YANAQUÉ“. Din câte-și amintea, era pentru prima dată când cineva îi lăsa o scrisoare așa, de parcă ar fi fost o citație sau o amendă. Firesc ar fi fost ca poștaşul să strecoare plicul înăuntru prin fanta de la ușă. Desprinse plicul, îl deschise și citi, murmurând din buze:

„Domnule Yanaqué,

Faptul că firma dumneavoastră, Transportes Narihualá, o duce atât de bine e o mândrie pentru Piura și pentru

locuitorii săi. Dar e și un risc, pentru că orice firmă de succes e expusă furturilor și vandalismelor de tot felul, comise de răuvoitori, de invidioși și de alți șarlatani, de care e plin pe aici, după cum știți prea bine. Dar nu vă îngrijați. Organizația noastră își va da tot interesul ca atât Transportes Narihualá, cât și dumneavoastră personal și onorabila dumneavoastră familie să fiți protejați de orice neajuns, necaz sau amenințare din partea răufăcătorilor. Taxa pentru serviciile noastre va fi de 500 de dolari pe lună (după cum vedeți, o nimica toată, la averea dumneavoastră). Vă vom contacta în curând pentru a vă preciza modalitatea de plată.

Nu mai e nevoie să vă atragem atenția asupra discreției de care trebuie să dați dovadă. Toate acestea trebuie să rămână între noi.

Dumnezeu să vă aibă în pază.”

În loc de semnătură, pe scrisoare apărea un păianjen desenat grosolan.

Don Felcito o mai citi de câteva ori. Era scrisă cu litere strâmbe și avea pete de cerneală. Surprins și amuzat, credea că e vorba de o glumă de prost gust. Mototoli scrisoarea și dădu s-o arunce la coșul de gunoi din colțul străzii, de lângă orbul Lucindo. Dar se răzgândi și, după ce-o îndreptă, o puse în buzunar.

Un șir de douăsprezece blocuri despărțea casa lui din strada Arequipa de biroul său din bulevardul Sánchez Cerro. De data asta, nu parcurse distanța pregătindu-și în minte agenda de lucru a zilei, cum făcea mereu, ci tot gândindu-se la scrisoarea cu păianjen. Oare s-o ia în serios? Să meargă la poliție? Șantajștii scriseseră că vor lua legătura cu el pentru „modalitatea de plată”. Mai bine să aștepte să-l contacteze, înainte să se ducă la poliție? Poate că nu era altceva decât farsa unui glumeț care voia să-i facă zile fripte. Și totuși, de ceva vreme, delincvența crescuse în Piura: spargerii, atacuri în plină stradă, chiar și răpiri despre care se zicea că erau comandate de familiile de albi din El Chipe și Los Ejidos. Se simțea tulburat și nehotărât, dar de un lucru tot era sigur: în

nici un caz n-o să le dea un sfaț bandiților. Încă o dată, ca de atâtea ori, își aminti de ce-i spusese tatăl lui înainte să moară: „Niciodată să nu te lași călcat în picioare de cineva, fiule. Sfațul ăsta e singura moștenire pe care ți-o pot lăsa.” Îl ascultase, nu se lăsase niciodată călcat în picioare. Și, cum avea mai bine de jumătate de secol de viață în spate, era prea târziu să se mai schimbe. Era atât de absorbit de gânduri, încât abia ce l-a salutat pe recitatorul Joaquín Ramos, că a și grăbit pasul mai departe; alteori se oprea să schimbe câteva vorbe cu boemul acela neobosit, care-și petrecuse noaptea în vreo cârciumă și acum se îndrepta spre casă, cu ochii sticloși, cu eternul lui monoclu și târând după el o capră pe care o numea „gazela mea”.

Când a ajuns la sediul firmei Transportes Narihualá, deja pleaseră, conform orarului, autobuzele către Sullana, Talara, Tumbes, Chulucanas, Morropón, Catacaos, La Unión, Sechura și Bayóvar, toate pline, la fel și microbuzele către Chiclayo și camionetele spre Paita. Câțiva oameni expediau colete și se interesau de orarul de după-amiază al autobuzelor și microbuzelor. Secretara lui, Josefita, cea cu șolduri mari, privire cochetă și bluze decoltate, îi lăsase deja pe birou lista cu întâlnirile de peste zi și termosul de cafea pe care îl bea de dimineață până la ora prânzului.

— Ce e, șefule? îl întâmpină ea. Ce-i cu fața asta? Ați dormit rău azi-noapte?

— Mici probleme, îi răspunse el, scoțându-și pălăria și sacoul și punându-le în cuier. După care se așeză, dar se ridică imediat și se îmbracă la loc, ca și cum și-ar fi amintit de ceva urgent.

— Mă întorc, îi zise secretarei, îndreptându-se către ușă. Mă duc până la comisariat să depun o plângere.

— V-au călcat hoții? întrebă Josefita privindu-l cu ochii ei mari și jucăuși. Mai nou, în Piura așa ceva se întâmplă în fiecare zi.

— Nu, nu, am să-ți povestesc.

Cu pași hotărâți, Felícito se îndreptă către comisariat, care se afla tot pe bulevardul Sánchez Cerro, nu departe de biroul lui. Era devreme încă și căldura, suportabilă, dar știa că peste

o oră zona aceea plină de agenții de turism și de firme de transport o să-nceapă să dogorească, iar el o să se-ntoarcă la birou lac de transpirație. Miguel și Tiburcio, fiii lui, îi spusese de nenumărate ori că era nebunie curată să porți sacou, vestă și pălărie într-un oraș în care toți, bogați ori săraci, umblau tot anul în tricou sau în cămașă cu mânecă scurtă. Dar, din dorința de a avea mereu o ținută sobră, nu se mai despărțise de toate acele articole de vestimentație, de când deschisese Transportes Narihualá, mândria vieții lui; fie iarnă, fie vară, purta întotdeauna pălărie, sacou, vestă și o cravată cu nod mic. Era un bărbat scund și foarte slab, chibzuit și muncitor, și, cât timp a trăit în Yapatera, locul unde se născuse, iar mai apoi în Chulucanas, unde făcuse primii ani de școală, niciodată nu a purtat încălțări. A început să umble încălțat numai după ce tatăl lui l-a adus la Piura. Avea cincizeci și cinci de ani și era sănătos tun, sprinten și cu putere de muncă. Credea că starea sa fizică bună avea legătură cu exercițiile matinale de Qigong, deprinse de la prietenul său Lau, negustorul chinez, care se prăpădise de ceva vreme. Era singurul sport pe care-l practicase în viața lui, în afară de mersul pe jos, dacă sport li se poate spune acelor mișcări pe care le făcea ca în reluare și care nu-i solicitau mușchii, ci erau mai degrabă o modalitate diferită și înțeleaptă de a respira. Ajunse la comisariat încălzit și nervos. Glumă sau nu, cel care scrisese acea scrisoare îl făcea să-și piardă dimineața.

Comisariatul era un cuptor încins și, cum toate ferestrele erau închise, părea pe jumătate scufundat în întuneric. La intrare se găsea un ventilator, dar era oprit. Paznicul, un tânăr imberb, îl întrebase cu ce-l poate ajuta.

— Vreau să vorbesc cu șeful, îi zise Felícito, întinzându-i cartea sa de vizită.

— Comisarul e în concediu pentru câteva zile, îi răspunse paznicul. Dacă vreți, vă poate primi înlocuitorul lui, sergentul Lituma.

— Atunci am să vorbesc cu el, mulțumesc.

A trebuit să aștepte un sfert de oră până când sergentul i-a făcut hatârul să-l primească. Când paznicul i-a deschis ușa micuțului birou, Felícito avea batista plină de sudoare, de cât

și-o tot trecuse peste frunte. Sergentul nu s-a ridicat să-l salute. I-a întins o mână grăsuță și umedă și i-a arătat scaunul liber din fața biroului. Era un bărbat rotofei, aproape obez, cu o privire amabilă și un început de gușă pe care și-o atingea cu tandrețe din când în când. Cămașa kaki, pe care-o purta descheiată, avea urme de transpirație la subsuoară. Pe biroul cel mic se afla un ventilator, și acesta chiar funcționa. Iar Felícito se simți binecuvântat când o adiere rece îi mângâie fața.

— Cu ce vă pot ajuta, domnule Yanaqué?

— Tocmai am găsit această scrisoare. Lipită pe ușa casei mele.

Sergentul Lituma își puse niște ochelari care-i dădeau un aer oficial și, cu multă liniște pe chip, citi atent scrisoarea.

— Da, da, zise într-un sfârșit, luând o expresie pe care Felícito nu o putea descifra. Astea sunt urmările progresului, domnule.

Văzând nelămurirea patronului, adăugă, scuturând scrisoarea:

— Pe când Piura era un oraș sărac, nu se petreceau astfel de lucruri. Cui i-ar fi dat atunci prin minte să șantajeze un afacerist? Acum, când sunt bani cu ghiotura, indivizii își arată colții și vor să-și facă de cap. Ecuadorienii sunt de vină, domnule. Fiindcă nu au încredere în guvernul lor, își iau capitalul și îl investesc aici. Își umplu buzunarele pe seama noastră, a locuitorilor din Piura.

— Asta nu mă consolează deloc, sergent. Ba mai mult, ascultându-vă, pare o nenorocire faptul că acum lucrurile merg bine în Piura.

— N-am spus asta, îl întrerupse calm sergentul. Doar că în viață totul are un preț. Iar prețul progresului acesta este.

Scutură din nou scrisoarea cu păianjen și Felícito Yanaqué avu impresia că fața aceea negricioasă și grăsuță își bătea joc de el. În ochii sergentului lucea o luminiță galben-verzuie, ca la iguane. De undeva din comisariat, se auzi o voce țipând: „Cele mai tari funduri din Peru sunt aici, în Piura! Semnez, dă-te-n mă-ta!” Sergentul zâmbi și își duse un deget la tâmplă. Felícito, serios, simțea cum îl cuprinde claustrofobia. Aproape că nu era spațiu suficient pentru amândoi în biroul

acela plin de panouri cu anunțuri, plângeri, fotografii și tăieturi din ziare. Mirosea a transpirație și a bătrânețe.

— Nemernicul care a scris asta se pricepe la ortografie, zise sergentul, uitându-se din nou peste scrisoare. Eu, cel puțin, nu-i găsesc nici o greșeală de gramatică.

Felícito simți că-i fierbe sângele.

— Nu mă pricep la gramatică și nu cred că asta contează foarte mult, murmură el, pe un ton ușor iritat. Ce credeți c-o să se-ntâmple?

— Deocamdată, nimic, răspunse liniștit sergentul. Am să vă iau datele, pentru orice eventualitate. S-ar putea ca lucrurile să se oprească la această scrisoare. Poate că e vorba de cineva care nu vă vede cu ochi buni și vrea să vă scoată din minți. Sau s-ar putea să fie ceva serios. Aici scrie că o să vă contacteze pentru plată. Dacă o s-o facă, reveniți la noi și atunci o să mai vedem.

— S-ar părea că dumneavoastră nu prea dați importanță problemei, zise Felícito.

— Deocamdată, chiar nu are importanță, zise sergentul, ridicând din umeri. Asta nu-i altceva decât o bucată de hârtie mototolită, domnule Yanaqué. Ar putea fi vorba de o glumă proastă. Dar dacă lucrurile o să devină serioase, vă asigur că poliția o să acționeze. În sfârșit, la muncă acum.

Apoi, Felícito zăbovi dictând datele personale și ale firmei. Sergentul Lituma le scria într-un caiet cu coperți verzi, folosindu-se de un ciot de creion pe care din când în când îl umezea pe limbă. Patronul, tot mai descurajat, răspundea la întrebări, care i se păreau inutile. Depunerea acelei plângeri era o pierdere de vreme. Polițaiul ăsta nu avea să facă nimic. Și nu zicea oare toată lumea că poliția e cea mai coruptă dintre toate instituțiile publice? Poate că scrisoarea cu păianjen ieșise chiar din vizuina asta fetidă. Când Lituma îi spusese că scrisoarea trebuie să rămână probă la poliție, Felícito tresări.

— Vreau să fac o copie după scrisoare.

— Nu avem xerox, zise sergentul, arătându-i din priviri austeritatea franciscană a locului. Dar prin preajmă sunt mai multe firme care fac fotocopii. Mergeți să rezolvați, și vă-ntoarceți după aceea, domnule. Vă aștept.

Felícito ieși în bulevardul Sánchez Cerro și lângă piața de alimente găsi ceea ce căuta. A trebuit să aștepte destul de mult până când niște ingineri au făcut copii după un dosar de planuri și, tot așteptând, i-a pierit cheful să mai răspundă la alte întrebări ale sergentului. Așa că i-a lăsat tânărului paznic o copie după scrisoare și, în loc să se întoarcă la birou, s-a hotărât să se piardă în centrul orașului, acolo unde era plin de oameni, de claxoane, de căldură, de țipete, de mototaxiuri, de mașini și de cărucioare zgomotoase. Traversă bulevardul Grau, trecu pe la umbra tamarinilor din Piața Armelor și, rezistând tentației de a intra la El Chalán ca să-și ia o înghețată de fructe, se îndreptă către vechiul cartier Camal, cartierul adolescenței lui, la Gallinacera, lângă râu. Se ruga ca Adelaida să fie la prăvălioara ei. I-ar face bine să discute cu ea. L-ar încuraja și poate că, fiind clarvăzătoare, o să-i dea și un sfat bun. Căldura devenea deja insuportabilă și încă nu era nici zece. Simțea sudoarea de pe frunte și i se părea că poartă o plită încinsă pe ceafă. Înainta sprinten, cu pași mici și repezi, ciocnindu-se de oamenii de pe trotuarele înguste mirosind a urină și prăjeală. Dintr-un radio dat la maximum se auzea o piesă de Merecumbé.

Felícito își spunea uneori, și le spusese și soției, Gertrudis, și copiilor, că Dumnezeu, ca să-i recompenseze eforturile și sacrificiile făcute de-a lungul vieții, îi scosese în cale doi oameni: pe Lau și pe clarvăzătoarea Adelaida. Fără ei, afacerile nu i-ar fi mers bine niciodată, nici nu și-ar fi deschis firma de transport, nici nu și-ar fi întemeiat o familie onorabilă, nici nu ar fi avut o sănătate de fier. Nu avea mulți prieteni. De când Lau ajunsese pe lumea cealaltă din cauza unei infecții intestinale, doar Adelaida îi mai rămăsese. Din fericire, era acolo, răsfoind o revistă, lângă tejgheaua din mica ei dugheană cu ierburi, icoane și tot felul de cusături și mărunțisuri.

— Bună, Adelaida, îi zise, întinzându-i mâna. Bate cinci. Ce bine că te văd.

Era o mulțără fără vârstă, scundă, cu fundul și cu sânii mari, cu părul lung și creț jucându-i pe umeri, înfășurată mereu într-o tunică maro-deschis, care îi ajungea până la glezne, și obișnuia să umble desculță prin dugheana ei cu lut pe jos.

Avea niște ochi imenși, cu care mai degrabă părea să cioplească decât să privească, îmblânziți totuși de o expresie plăcută, ce te făcea să ai încredere în ea.

— Dacă ai venit la mine înseamnă că ți s-a întâmplat ceva rău, sau urmează să ți se întâmple, zise Adelaida zâmbind și bătându-l cu palma peste spate. Deci care-i problema, Felícito?

El îi întinse scrisoarea:

— Am găsit-o la ușă, azi-dimineață. Nu știu ce să fac. Am depus o plângere la poliție, dar cred că va fi degeaba. Polițaiul care m-a primit nu m-a băgat prea mult în seamă.

Adelaida pipăi scrisoarea și o miroși, inspirând adânc, ca și cum ar fi fost vorba de un parfum. Apoi duse scrisoarea la buze și Felícito avu impresia că o atinse cu ele.

— Citește-mi-o, Felícito, îi zise, înapoiindu-i plicul. Se vede de la o poștă că nu e o scrisoare de dragoste.

Adelaida ascultă cu mare atenție în timp ce Felícito citea. Iar la sfârșit luă o expresie comică și desfăcu brațele:

— Ce-ai vrea să-ți spun, drăguțule?

— Vreau să-mi spui dacă e ceva serios, Adelaida. Dacă trebuie să-mi fac probleme. Sau dacă e o simplă farsă, de exemplu. Lămurește-mă, te rog.

Clarvăzătoarea izbucni într-un hohot de râs care-i scutură tot trupul ei durduliu ascuns sub tunică.

— Nu sunt Dumnezeu ca să știu astfel de lucruri, a zis, dând din umeri și frecându-și mâinile.

— Nu ai nici o presimțire, Adelaida? De douăzeci și cinci de ani de când te cunosc, niciodată nu mi-ai dat vreun sfat greșit. Numai sfaturi bune. Fără tine, nu știu ce s-ar fi ales de viața mea. Acum nu poți să-mi dai nici un sfat?

— Nu, drăguțule, nici unul, răspunse Adelaida, prefăcându-se întristată. Nu am nici o vedenie. Îmi pare rău, Felícito.

— Asta e, zise el, scoțându-și portofelul. Când nu e, nu e.

— De ce să mă plătești dacă nu te-am putut sfătui? protestă Adelaida, dar, la insistențele lui Felícito, puse până la urmă în buzunar bancnota de douăzeci de soles.

— Pot să mă așez puțin aici, la umbră? Am obosit cu toată umblătura asta, Adelaida.